

Fornyhet interesse:

Hitler og hans tyske ofre

hfr. m.
2/4.02

Moderne tyskeres fascinasjon for Hitlers person og hans tyske ofre er så åpenlys at man kan spørre seg om noe stikker under.

Berlin

Denne våren står nazi-tiden og tragedien den bragte Tysklands egen befolkning i fokus på en måte som ser ut til å forundre tyskere selv mer enn andre. Inntil nå har store deler av denne nasjon seigpint seg selv i skyldtyngt oppmerksomhet om besteforeldregenerasjonens utilgivelige forbytelsel mot andre folk. Denne bevisstheten var uten tvil nødvendig.

Aasmund Willersrud

kommentar

Nå skimter vi et omslag mot en ny dimensjon, og det virker også nødvendig for en moderne nasjon som vil normalisere forholdet til sin egen fortid, innbefattet egne lidelser. Men det kommer sent, og dermed overraskende.

La det være helt klart at det ikke er tale om noen revidering av Hitler. Men på et tidspunkt da man kunne tro at all viten var uttømt, utgis nye bøker som gir inntrykk av å trenge inn i den privatsfære, som for eksempel den britiske Hitler-biografen Ian Kershaw mente Der Führer knapt eide. Her er alt fra vidløftige teorier om Hitlers homofile legning i Lothar Machtans «Hitlers Geheimnis» til den fremste tyske Hitler-eksperten Joachim Fest's psykoanalytiske skildring av førerens siste dager i «Der Untergang».

Grotesk

I bunkeren dypt under Berlins ruiner var han manisk besatt av å trekke hele nasjonen, ja alle tyskere med seg ned i undergangen. Fest går tett inn på det mørke kjeller mennesket Hitler, og beskriver i grotesk detalj stanken av urin og ekskrementer fra tilstoppede toaletter, en sjusket fører som opptrådte med matflekker på klærne mens han kommanderte fantasi-armeer til angrep. Oppe i Tiergarten-parken trente de siste tenårings-soldater med tregevaer, mens Hitler-gutter skjult i buskene slo på blikkbokser for å illudere lyden av ma-

Slutten. Et av de angivelig siste bilder som ble tatt av Adolf Hitler, med sin adjutant Julius Schaub (til venstre) blant ruinene av Rikskanselliet i Berlin. Bildet er tatt av Hitlers personlige fotograf, Heinrich Hoffmann, sannsynligvis 20. april 1945.

skingevearer. En makaber tysk tragedie.

Lite av dette kan vel kalles historiske nyheter, og ingen steder i de nye publikasjoner synes tegn til tysk selvforherligelse, snarere tvert imot. Men mengden av publisitet og den massive interesse – de første 20 000 eksemplarene av Hitler-sekretæren Traudl Junges bok ble revet bort og filmen trekker fulle hus – gir likevel grunn til å undres om det ligger noe mer bak. Og ingen lurar mer enn tyskerne selv.

– I enkelte tilfeller kan det nok være en morbid fascinasjon med i bildet, men Hitler kan bare fascinere den som vet for lite om ham. Jo mer man leser, desto motbydeligere blir hans person, sier den hyperproduktive TV-historikeren Guido Knopp til nyhetsmagasinet Format i Wien.

Også østerrikerne er grepet av den samme nye interessen for sin gamle

SEKRETÆR. FOTO: AP

Traudl Junge, førerens sekretær, har i bok og på film fortalt om sitt liv i Hitlers hoff.

landsmann. Knopp har gjennom mange år laget flere fremragende dokumentarserier for ZDF-fjernsynet om holocaust og

nazistenes overgrep mot den jødiske og slaviske befolkning i øst. (Når skal NRK få øynene opp?) I det siste har han satt tilsvarende søkelys på tyskerne som ofre, flukten fra sovjetstyrkene i Østpreussen og ikke minst utdrivelsen av Sudetenland i 1945. Boken med øyenvitnes beretninger selger godt. Men hvorfor kommer det først nå, og som et ras?

Tabuer faller

Jo, fordi problemstillingen endelig er blitt politisk korrekt for en ny generasjon i Tyskland. I mange år luktet det ytre høyre av dette tema. Sosialdemokraten Günter Grass åpnet nok en sluse med boken «Im Krebsgang», som tar utgangspunkt i torpederingen av flyktningsskipet «Wilhelm Gustloff». I hvert fall topper den tyske bestseller-liste med over 300 000 eksemplarer i løpet av få måneder. Det viser

med all tydelighet hvilken høykonjunktur som råder for dette stoffet akkurat nå, og vi skal ikke overse markedskreftenes rolle i hele den tendens som her beskrives. Nyhetsmagasinet Der Spiegel, som regelmessig fronter mye av publisiteten, ligger her midt i trenden. Selv mener redaksjonen at drivkraften ligger i interessen fra den nye Berliner-republikkens ubelastede unge generasjon. Det er sikkert også riktig. For øvrig er Guido Knopp i gang med en ny bok om SS, forlyder det.

Politisk

Fest, Grass og Knopp anskueliggjør en direkte sammenheng mellom Hitlers siste vilje og millioner av tyskeres lidelser i rikets tidligere provinser i øst. Den er nyttig å ta med seg i forhold til det dagsaktuelle politiske aspekt som også stikker under her. Når hevnjerrige tsjekkeres overgrep mot

uskyldige sudetyske kvinner og barn i 1945 flommer over TV-skjermene i Tyskland, gir det bakgrunn for diskusjonen mellom Berlin og Praha. Striden var blågt i en forsoningserklæring for fem år siden, men blusset opp igjen i vinter etter at Tsjekias statsminister kom med flåsete utsagn om «Hitlers femte kolonne».

Nå øker kravene i tysk-østerrikske kretser om at tsjekkerne, før de får bli EU-medlemmer, formelt opphever Benes-dekretene som dannet lovgrunnlaget for utvisningen av etniske tyskere og ungare fra Tsjekkoslovakia. Her i landet er det sant å si ikke lett for Praha å vinne gehør for hvorfor de ikke vil. For oss andre gir det grunn til ettertanke når vi ser hvordan motsetningene ikke gikk i graven med Hitler, men stadig er i stand til å skape uro mellom nasjonene i Europa.